

Preveure per no haver de lamentar

- Europa necessita un govern econòmic que doti la zona euro d'un mecanisme de solidaritat

JOSEP BORRELL, president de l'Institut Universitari Europeu de Florència.

EL PERIÓDICO DE CATALUNYA, 4.03.10

Sempre s'havia dit que l'hora de la veritat per a l'euro seria quan hagués d'afrontar una recessió greu com l'actual. I alguns ens temíem que podria ensopegar fins a caure si continuava recolzant-se només en una política monetària unificada, amb polítiques fiscals àmpliament descentralitzades. Ara, amb la crisi grega i els riscos de contagi a altres economies, l'euro ha arribat a un moment crucial de la seva existència com a moneda única d'un conjunt d'estats sense la mateixa política econòmica, ni un pressupost comú significatiu, ni instruments de solidaritat efectius.

Per fer front al risc que implicava aquest euro coix –o «unijambiste», segons la coneguda metàfora de Delors–, alguns havíem advocat, sense gens d'èxit, per un govern econòmic de la zona euro. Però ara que es veuen de prop les orelles al llop sembla que la idea s'obre pas. Fins i tot els alemanys, que sempre han estat molt reticents a la idea, han pronunciat la frase màgica «govern econòmic d'Europa» per boca de la seva cancellera Merkel al posar sota tutela l'economia grega, anant d'aquesta manera més lluny de les previsions dels tractats.

Quan sorgeixen propostes de crear un fons monetari europeu, ja que el Banc Central Europeu no pot subscriure emissions de deute públic, és hora d'admetre que hauria estat necessari des del principi dotar la zona euro d'un mecanisme de solidaritat financera conjuntural. Però quan es va concebre l'euro es va acceptar que dissenyar un mecanisme de gestió

de crisi incitaria a la imprudència, de manera que valia més no tenir-ne. Com si fos millor perquè els banyistes no s'arrisquessin renunciar als salvavides.

Es va pecar d'excés de confiança en els mecanismes de vigilància que havien de fer impossible que una crisi es produís. I ara s'ha d'improvisar per no haver volgut preveure. Aquests mecanismes de vigilància han fallat estrepitosament. Primer, pel que fa a l'aplicació, com ho mostra el cas grec. Durant 10 anys, la diferència mitjana entre el dèficit pressupostari real grec i el comunicat ha estat ¡de 3,3 punts del seu PIB! ¿Com és possible que un frau tan massiu i continuat s'hagi pogut mantenir durant tant de temps sense que la Comissió se n'assabentés o se'n volgués assabentar? Alguna responsabilitat deuen tenir també els que havien d'exercir la vigilància prevista en els tractats...

Segon error, quant a la viabilitat de la solució si s'arribava al cas d'un Estat en greus dificultats. Acceptar impassibles la fallida d'un Estat membre de l'euro perquè serveixi d'escarment als altres tindria greus conseqüències per al conjunt de la zona, com deixar que fes fallida Lehman Brothers en va tenir per al conjunt del sistema financer mundial. A més, els estats de l'euro continuen sent membres de l'FMI, poden sol·licitar la seva ajuda per evitar la fallida i no deixaran de fer-ho per salvar l'honor d'Europa. Encara que seria una mica estrany que l'FMI intervingués en un país de la zona euro, que al cap i a la fi és la segona moneda de reserva mundial i el primer accionista del fons. Però si els europeus volen, com diuen, evitar la intervenció de l'FMI, hauran de fer el seu paper i prestar a Grècia, donant així sentit pràctic a les retòriques promeses de solidaritat.

I tercer, ha fallat pel que fa a la concepció teòrica, com a mostra, el cas espanyol, ben diferent del grec malgrat algunes declaracions imprudents. Se suposava que n'hi havia prou de vigilar la inflació i els dèficits públics perquè el sector privat era per naturalesa estable. Estàvem tan contents amb el nostre superàvit pressupostari que no vam prestar cap atenció al colossal endeutament privat, de famílies i d'empreses, que alimentava una bombolla especulativa a l'emparedat de tipus d'interès reals negatius.

El 2007 teníem un superàvit pressupostari del 2% i érem l'enveja d'Europa. Als que es preocupaven per la solidesa d'un creixement que havia fet passar la inversió en vivenda del 5% al 10% del PIB i havia generat el segon dèficit comercial més gran del món en volum, el superàvit pressupostari servia de garantia d'inqüestionable salut. Ara tenim un dèficit que arriba gairebé al 12%, en part causat, com a tots els països, pel recurs a la despesa pública per substituir la caiguda de la demanda del sector privat. És un problema que caldrà reconduir, no obstant, gràcies al fet que tots els països han deixat créixer els seus dèficits públics, l'economia mundial s'ha escapat d'una gravíssima crisi.

El debat ara és a quin ritme s'han de reduir els dèficits públics, perquè fer-ho massa ràpidament pot matar la tímida recuperació que s'entreu. Amb les seves reaccions histèriques, els anomenats mercats, que tenen noms i cognoms i que són els mateixos que es van beneficiar dels plans de salvament públic, poden obligar els governs a reaccions subòptimes per evitar un encariment del seu finançament. Una vegada més, mecanismes de solidaritat a la zona euro servirien per fer front als profetes de la desgràcia que s'enriqueixen amb les seves profecies. I una millor coordinació de les polítiques econòmiques ens estalviaria crisis futures.